

Ekokympin alueen kiertotalousohjelma 2026–2030

Kiertotalousohjelman ydinviesti

Ekokympin alue – siellä missä kierto ei pysähdy

Ekokympin alueen kiertotalousohjelma 2026–2030

Sisältöluettelo

- 1 Johdanto
- 2 Lainsäädäntö
- 3 Kiertotalouden toimintamalli
- 4 Jätehuollon vastuunjako
- 5 Yritysyhteistyö ja markkinavaikutukset
- 6 Ohjelman valmistelu ja osallistaminen
- 7 Visio
- 8 Tavoitteet ja toimenpiteet
- 9 Seuranta
- 10 Vaikutukset
- 11 Hyväksymisprosessi ja ohjelman päivitys

Ekokympin alueen kiertotalousohjelma 2026–2030

Tiivistelmä – ohjelman keskeiset linjaukset

Ekokympin alueen kiertotalousohjelma 2026–2030 ohjaa Kainuun kuntien ja Vaalan yhteistyötä jätehuollon ja kiertotalouden kehittämisessä. Ohjelman tavoitteena on vähentää jätteen määrää, lisätä materiaalien kierrätystä ja varmistaa, että jätehuollon palvelut ovat saavutettavia, kustannustehokkaita ja ympäristön kannalta kestäviä koko alueella.

Ohjelma kokoaa yhteen Ekokympin ja sen omistajakuntien yhteisen suunnan kiertotalouden kehittämiseksi vuoteen 2030 saakka.

Ohjelman keskeiset tavoitteet

Jätteen synnyn vähentäminen

Jätteen synnyn ehkäisy on kiertotalouden tärkein tavoite. Kunnat ja Ekokymppi pyrkivät vähentämään jätteen määrää erityisesti hankintojen, uudelleenkäytön ja arjen toimintatapojen kautta.

Kierrätysasteen nostaminen

Tavoitteena on nostaa yhdyskuntajätteiden kierrätysaste vähintään 60 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää tehokasta lajittelua, toimivia keräysjärjestelmiä sekä asukkaille selkeitä palveluja.

Jätehuollon kehittäminen ja päästöjen vähentäminen

Jätehuollon palveluja kehitetään niin, että kuljetukset, käsittelyratkaisut ja palveluverkko tukevat kiertotaloutta sekä vähentävät jätehuollon ympäristö- ja ilmastovaikutuksia.

Yhteistyö kuntien, yritysten ja asukkaiden kanssa
Kiertotalous toteutuu yhteistyössä. Ekokympi ja kunnat kehittävät kiertotaloutta yhdessä alueen yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja asukkaiden kanssa hyödyntäen uusia ratkaisuja ja innovaatioita.

Seuranta ja jatkuva kehittäminen

Ohjelman toteutumista seurataan vuosittain mittareiden ja raportoinnin avulla. Seurannassa tarkastellaan muun muassa kierrätysasteen kehitystä, jätevirtojen määriä, kustannuksia sekä palvelujen saavutettavuutta.

Yhteinen ohjelma koko alueelle

Kiertotalousohjelma koskee kaikkia Ekokympin omistajakuntia: Hyrynsalmea, Kajaania, Kuhmoa, Paltamo, Puolankaa, Ristijärveä, Sotkamo, Suomussalmea ja Vaalan kuntaa. Ohjelman toimenpiteet ja seuranta koskevat sekä Ekokympiä että kuntia, ja sen toteutus perustuu tiiviiseen yhteistyöhön eri toimijoiden välillä.

Kiertotalouden kehittäminen ei ole pelkästään ympäristöteko, vaan se tukee myös alueen elinvoimaa. Kun materiaalivirtoja hyödynnetään tehokkaammin, syntyy uusia mahdollisuuksia paikalliselle yritystoiminnalle, palveluille ja innovaatioille. Kiertotalous voi vahvistaa alueen kilpailukykyä, luoda uusia yhteistyömalleja ja tukea kestävästä talouskehityksestä Kainuussa ja Vaalassa.

1. Johdanto

Puhdas ympäristö kuuluu kaikille. Ekokympin ja toimialueen kunnat siirtyvät kohti aikakautta, jossa jätteet eivät ole ongelma, vaan arvokas resurssi. Ympäristövastuullinen jätehuolto on keskeinen osa alueen kuntien elinvoimaa, palvelutasoa ja kestävästä taloudesta. Kiertotalouden ja kierrätysjärjestelmien kehittäminen ei ole ainoastaan lainsäädännön velvoite, vaan keino vahvistaa alueen vetovoimaa ja varmistaa, että tulevilla sukupolvilla on puhdas, turvallinen ja elinvoimainen ympäristö.

Tämä ohjelma muodostaa yhteisen suunnan Ekokympin alueen kunnille: Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo, Suomussalmi ja Vaala. Ohjelma määrittelee vision, tavoitteet ja kehittämistoimet, joilla rakennetaan yhtenäinen, saavutettava ja moderni kiertotalousjärjestelmä vuoteen 2030 mennessä.

Kiertotalousohjelma toimii Ekokympin ja alueen kuntien yhteistyötä ohjaavana strategisena asiakirjana, joka kokoaa yhteen kiertotalouden kehittämisen tavoitteet, toimenpiteet ja yhteistyön rakenteet.

Ohjelman toteutuksessa hyödynnetään aktiivisesti alueen yritysten palveluja, osaamista ja innovaatioita. Kiertotalous tarjoaa mahdollisuuksia monille eri

toimialoille – jätehuollon lisäksi esimerkiksi logistiikan, materiaalinkäsittelyn, rakentamisen, energiaratkaisujen sekä uusien kiertotalouspalvelujen kehittämiseen.

Tavoitteena on, että kiertotalousohjelma tukee samalla monialaisen yritystoiminnan kehittymistä, uusien ratkaisujen syntymistä ja alueen elinvoimaa Kainuussa ja Vaalassa. Ohjelman valmistelua ja toteutusta ohjaa Ekokympin ja kuntien yhteinen ohjausryhmä. Koska kiertotalous koskettaa laajasti eri toimialoja, kaikkien alojen yrityksiä ei ole mahdollista pitää pysyvästi mukana ohjausryhmässä. Sen sijaan ohjelman kehittämisessä hyödynnetään tarpeen mukaan eri alojen yritysten ja asiantuntijoiden osaamista, joita kutsutaan mukaan valmisteluun ja suunnitteluun kulloinkin käsiteltävien teemojen mukaisesti. Näin varmistetaan, että ohjelma rakentuu yhteistyössä ja hyödyntää mahdollisimman laajasti alueen osaamista.

Kiertotalousohjelman viestinnän tueksi on perustettu viestinnän työryhmä, joka koostuu kuntien ja Ekokympin viestintähenkilöistä. Työryhmän tehtävänä on koordinoida kiertotalousohjelmaan liittyvää viestintää sekä varmistaa, että viestintä tavoittaa eri kohderyhmät mahdollisimman selkeästi ja tehokkaasti.

Viestinnässä painotetaan selkeää, kohdennettua ja monikanavaista viestintää eri asukasryhmille. Erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyneiden, nuorten sekä vapaa-ajan asukkaiden tavoittamiseen. Lisäksi päätöksentekijöille tarjotaan säännöllistä tilanneviestintää ohjelman etenemisestä.

Viestinnän hyvä organisointi mahdollistaa myös hyvien käytäntöjen jakamisen kuntien välillä sekä yhteistyön laajentamisen tarpeen mukaan esimerkiksi yrittäjien, oppilaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa. Viestinnän työryhmä tekee tiivistä yhteistyötä kiertotalousohjelman ohjausryhmän kanssa, jotta ohjelman etenemistä koskeva tieto välittyy ajantasaisesti kaikille keskeisille toimijoille.

Ohjelman toimenpiteet, raportointi ja vaikutusten arviointi koskevat kaikkia kiertotalousohjelmaan osallistuvia toimijoita – Ekokymppiä sekä sen omistajakuntia. Ohjelman toteutus perustuu yhteistyöhön ja yhteiseen seurantaan.

2. Lainsäädännöllinen ja strateginen tausta

Ohjelma rakentuu EU:n, Suomen kansallisen sääntelyn sekä Kainuun ja alueen kuntien omien kestävän kehityksen ja ilmastolinjausten varaan. Kiertotalouden ja jätehuollon kehittäminen perustuu kokonaisuuteen, jossa EU:n kiertotalouspaketti ja vihreän siirtymän tavoitteet ohjaavat pitkän aikavälin suuntaa. Näitä ovat muun muassa jätteen synnyn ehkäisy, materiaalien

kierrätyksen tehostaminen ja energiana hyödynnettävän sekajätteen määrän vähentäminen, jotka kaikki näkyvät ohjelman tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Kansallinen jätelainsäädäntö ja valtakunnallinen jätesuunnitelma – asettavat puitteet jätehuollon järjestämiselle ja seurannalle. Ne velvoittavat kuntia edistämään materiaalikierrätystä, tehostamaan palvelujen järjestämistä ja seuraamaan jätteen määrää ja sen käsittelyä. Suomen omat ilmasto- ja kiertotaloustavoitteet, kuten hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä, vahvistavat tarvetta vähentää jätteiden ilmastovaikutuksia sekä parantaa materiaalivirtojen tehokkuutta.

Kainuun ja muiden ohjelma-alueen kuntien strategiat konkretisoivat, miten kiertotalous näkyy päätöksenteossa, palveluverkossa ja kuntalaisten arjessa. Kuntien omissa ilmasto- ja resurssiviisausohjelmissa painottuvat vähähiilisyyden vahvistaminen, kierrätys- ja uusiokäyttöasteiden nostaminen sekä jätteen synnyn ehkäisy. Alueellinen yhteistyö luo edellytykset siihen, että ratkaisuja voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti kaikissa kunnissa.

Lisäksi ohjelma tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Se edistää erityisesti kestävien kuntayhteisöjen rakentamista (SDG 11), vastuullista kulutusta ja tuotantoa (SDG 12), ilmastotoimia (SDG 13) sekä eri toimijoiden välistä kumppanuutta (SDG 17). Näiden tavoitteiden integroiminen ohjelmaan varmistaa, että jätehuollon kehittäminen tukee sekä paikallista että globaalia kestävästä siirtymästä.

Ohjelman toteutusta seurataan säännöllisesti. Seurantamenetelmät kokoavat yhteen EU:n, kansallisen tason ja kuntien omat linjaukset sekä mittarit, jotka kertovat kierrätysasteen, jätteen synnyn ehkäisyn, materiaalivirtojen ja jätehuollon päästöjen kehittymisestä. Tällä tavoin ohjelma toimii ohjaavana kokonaisuutena, joka tukee koko alueen siirtymää kestävämpään ja resurssiviisaampaan jätehuoltoon.

3. Kiertotalouden toimintamalli

Kiertotalous perustuu materiaalien tehokkaaseen kiertoon, jätteen määrän vähentämiseen sekä tuotteiden käyttöiän pidentämiseen. **Ekokymppin toimialueen kuntien** kiertotalous näkyy arjen valinnoissa: lajittelussa, korjaamisessa, uudelleenkäytössä, jakamistaloudessa ja ruokahävikin vähentämisessä. Jätehuoltojärjestelmä tukee tätä tarjoamalla selkeät palvelut ja infrastruktuurin.

4. Jätehuollon vastuunjako

Boldattu alue tehdään kuvana ja alla oleva teksti viereen

- *Ekokymppi vastaa jätteiden keräyksestä, käsittelystä, lajitteluasemien ja jätekeskuksen toiminnasta. Lisäksi Ekokymppin tehtäviin kuuluvat palveluverkon kehittäminen, neuvonta ja raportointi.*
- *Kunnat vastaavat jätteen synnyn ehkäisystä, kiinteistöjen lajittelun edistämisestä, tilaratkaisuista ja valvonnasta.*
- *Tuottajayhteisöt hoitavat tuottajavastuujätteiden keräyksen ja käsittelyn.*

Yhteistyö varmistaa, että järjestelmä on yhdenvertaisesti toteutettu ja palvelee kaikkia alueen asukkaita.

Jätehuollon järjestämisen vastuut eri toimijoiden välillä perustuvat lainsäädäntöön. Vastuunjako määrittelee, mitä tehtäviä kunnilla, kuntien jäteyhtiöllä, tuottajayhteisöillä ja yrityksillä on jätehuollon järjestämisessä. Ekokymppi vastaa kuntavastuullisesta jätehuollosta, joka kattaa kotitalouksissa, loma-asunnoissa sekä kuntien hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvät jätteet. Tehtäviin kuuluvat muun muassa jätehuollon järjestäminen, lajitteluasemien ja jätekeskuksen toiminta, palveluverkon kehittäminen, neuvonta sekä jätehuollon seuranta ja raportointi. Ekokymppi tekee yhteistyötä tuottajayhteisöjen kanssa erityisesti pakkausjätteiden kiinteistökohtaisen keräyksen järjestämisessä. Lainsäädäntö velvoittaa kunnat ja tuottajayhteisöt yhteistyöhön, jossa kunta vastaa pakkausjätteiden kuljetusten kilpailuttamisesta ja järjestämisestä, kun taas tuottajayhteisöt vastaavat vastaanottotermiinalien järjestämisestä sekä pakkausjätteen toimittamisesta teollisuuden uusiokäyttöön. Yritykset ovat vastuussa yritys- ja teollisuusjätteiden jätehuollon järjestämisestä. Ekokymppin rooli yritys- ja teollisuusjätehuollossa on rajattu jätelain mukaiseen toissijaiseen vastuuseen (TSV). Tämä tarkoittaa, että Ekokymppi voi tarjota jätehuoltopalvelua yrityksille asiakkaan pyynnöstä tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole kohtuudella saatavilla. Selkeä vastuunjako varmistaa toimivan jätehuoltojärjestelmän sekä tasapuoliset toimintaedellytykset eri toimijoille. Samalla se ei estä hyvää yhteistyötä kuntien, yritysten, tuottajayhteisöjen ja muiden toimijoiden välillä kiertotalouden kehittämisessä.

5. Yritysyhteistyö ja markkinavaikutukset

5.1 Yritysten rooli vastuullisessa kiertotaloudessa

Kiertotalouden kehittäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kuntien, Ekokymppin ja alueen yritysten välillä. Vaikka jätehuollon vastuunjako määräytyy

lainsäädännön perusteella, kiertotalouden kehittäminen tapahtuu laajassa yhteistyössä julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

Yrityksillä on keskeinen rooli kiertotalouden käytännön toteuttajina esimerkiksi materiaalien käsittelyssä, laitekehityksessä, logistiikassa, kierrätysteknologioissa sekä uusien palvelujen ja liiketoimintamallien kehittämisessä. Kiertotalousohjelman tavoitteena on luoda edellytyksiä yritysten osaamisen hyödyntämiselle sekä edistää avoimia markkinoita ja alueen elinvoimaisuutta, joissa vastuullisia kiertotalousratkaisuja voidaan kehittää yhteistyössä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa.

5.2 Yhteistyön muodot

Yhteistyöllä kehitetään esimerkiksi seuraavia kohteita:

- yritysten asiantuntijuuden hyödyntäminen ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa
- pilotointiyhteistyö uusien kiertotalousratkaisujen testaamiseksi
- materiaalivirtojen teollisen hyödyntämisen edistäminen
- avoin markkinavuoropuhelu hankintojen ja palvelujen kehittämisessä
- yritysvaikutusten arviointi osana ohjelman seurantaa.

Koska kiertotalous koskettaa useita eri toimialoja, kaikkien alojen yrityksiä ei ole mahdollista pitää pysyvästi mukana ohjelman ohjausryhmässä. Sen sijaan yritysten asiantuntemusta hyödynnetään tarvittaessa teemakohtaisesti kutsumalla asiantuntijoita mukaan valmisteluun ja suunnitteluun.

5.3 Yritysvaikutusten seuranta

Ohjausryhmä voi määritellä ohjelman seurantaan mittareita, joilla tarkastellaan myös yritysvaikutuksia. Seurannassa voidaan tarkastella esimerkiksi: toteutettujen urakoiden määrää, hankittujen palvelujen laajuutta ja alueella syntyviä kiertotalousratkaisuja.

Mittaroinnissa huomioidaan kuitenkin yritystoiminnan luottamuksellisuus ja liikesalaisuudet.

Kiertotalousohjelman toteutus perustuu avoimuuteen sekä hyvään yhteistyöhön kuntien, Ekokympin ja elinkeinoelämän välillä.

6. Ohjelman valmistelu ja osallistaminen

Kiertotalousohjelman valmistelu käynnistyi kesällä 2025, jolloin Ekokymppi ja alueen kunnat muodostivat yhteisen ohjaus- ja työryhmän ohjelman rakenteen ja tavoitteiden määrittelemiseksi. Valmisteluprosessin taustalla olivat sekä kansallinen lainsäädäntö että alueen kuntien omat kehittämistarpeet, jotka loivat pohjan ohjelman kokonaisuudelle ja sen pitkän aikavälin tavoitteille.

Syksyn 2025 aikana ohjelman valmistelu eteni tiiviissä vuoropuhelussa kuntien viranhaltijoiden ja Ekokympin asiantuntijoiden kanssa. Ohjelman sisältöä on valmisteltu siten, että se tukee ympäristösuojelun tavoitteita ja toimii jatkossa pohjana myös toimielinkäsittelylle ja viranomaisyhteistyölle. Keskusteluissa koottiin tietoa jätteen synnyn ehkäisyn nykytilasta, kunnissa käytössä olevista kiertotaloutta tukevista toimintamalleista sekä alueellisista kehityskohteista.

Näiden havaintojen perusteella laadittiin ohjelman ensimmäiset strategiset linjaukset ja hahmoteltiin kiertotalouden keskeisiä tavoitteita.

Joulukuussa 2025 valmistui ohjelman ensimmäinen luonnos, joka toimitettiin kaikille kunnille kommentoitavaksi. Kommenttikierroksen jälkeen sisältöjä täsmennettiin, ja erityisesti kehittämistoimien konkreettisuutta, vastuita ja alueellisia painopisteitä tarkennettiin. Vuoropuhelu jatkuu tiiviinä myös vuodenvaihteen 2025–2026 aikana, jolloin kuntien näkemykset, palvelutasotavoitteet ja ympäristösuojelun vaatimukset varmistetaan yhdessä viranhaltijoiden ja ympäristösuojeluviranomaisten kanssa.

Ohjelman lopullinen kokonaisuus viimeistellään maaliskuussa 2026 jatkuvan vuoropuhelun ja asiantuntijayhteistyön pohjalta, jonka jälkeen se etenee kevään päätöksentekokierrokselle kunnissa.

Kokonaisuudessaan ohjelman valmistelu on vaiheittainen ja osallistava prosessi, jota ohjasi tiedolla johtaminen ja alueen kuntien yhdessä määrittämä tarve kehittää kiertotalouden rakenteita. Valmistelun tavoitteena on tuottaa ohjelma, joka on realistinen, vaikuttava ja kuntien hyväksyttävissä sekä kantaa pitkälle tulevaisuuteen.

7. Visio 2030

Puhdas ja kestävä ympäristö kuuluu kaikille, ja kiertotalous tekee sen mahdolliseksi. Vuoteen 2030 mennessä **Ekokymppin toimialueen kunnat** – Kainuu ja Vaala – ovat Suomen johtavia kiertotalousalueita. Alue on resurssiviisas, moderni ja vähäpäästöinen, ja se tarjoaa yhdenvertaiset, selkeät ja ympäristövastuulliset jätehuollon palvelut kaikille asukkaille.

Vision toteutuminen edellyttää, että jätteen syntyä ehkäistään suunnitelmallisesti koko alueella, kierrätysaste nousee vähintään 60 prosenttiin ja materiaalit hyödynnetään tehokkaasti koko elinkaaren ajan. Digitalisaatio tukee kiertotalouden ohjausta ja materiaalivirtojen seurantaa, jotta päätöksenteko perustuu ajantasaiseen tietoon ja palveluverkosto toimii mahdollisimman tehokkaasti.

Keskeinen osa vision toteutusta on myös se, että kuntien omat ja ostetut kuljetuspalvelut kehittyvät kohti vähäpäästöisiä ratkaisuja. Liikenne- ja viestintäministeriön valtakunnalliset linjaukset ja päästövähennystavoitteet ohjaavat kuntia kohti käytäntöjä, joissa kuljetukset ovat energiatehokkaampia, puhtaampia ja paremmin ilmastotavoitteita tukevia. Kun kuljetukset muuttuvat vähäpäästöisiksi, jätehuollon kokonaispäästöt pienenevät merkittävästi ja alue voi aidosti toimia kansallisena suunnannäyttäjänä.

Kuntien, yritysten, yhteisöjen ja asukkaiden yhteistyö syventyy niin, että kiertotalous ei ole erillinen toimintamalli, vaan osa **Ekokymppin toimialueen kuntien** identiteettiä, taloudellista kehitystä ja ekologista kestävyyttä. Vuonna 2030 alue tuottaa vähemmän jätettä kuin

koskaan aiemmin – ja kiertotalous sekä vähäpäästöiset kuljetusratkaisut ovat osa jokaisen kunnan arkea, päätöksentekoa ja elinvoimaa.

Alavisio:

*Vuonna 2030 **Ekokymppin toimialueen kunnat** tuottaa vähemmän jätettä kuin koskaan aiemmin ja hyödyntää kaikki materiaalit älykkäästi koko elinkaaren ajan. Kiertotalous on osa jokaisen kunnan arkea, päätöksentekoa ja elinvoimaa.*

8. Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

TEEMA 1: Jätteen synnyn ehkäiseminen

Yleistavoite

Jätteen synnyn ehkäisy on vastuullisen kiertotalouden tärkein ja ensisijainen toimenpide, ja se muodostaa perustan kaikelle muulle jätehierarkian mukaiselle toiminnalle. **Ekokymppin toimialueen** kunnat ja Ekokymppi sitoutuvat vähentämään jätteen määrää jo ennen sen syntymistä omissa toiminnoissaan, hankinnoissa ja palveluissa.

Tavoitteena on:

- pidentää tuotteiden elinkaarta
- lisätä uudelleenkäyttöä, erityisesti paikallisesti
- vähentää tarpeettomia kertakäyttöisiä ja lyhytikäisiä tuotteita

Paikallisuuden ja välittäjän rooli

Kunnat voivat esimerkiksi purku-urakoiden yhteydessä jakaa käyttökelpoisia materiaaleja siten, että ne päätyvät paikalliseen uudelleenkäyttöön.

Ekokymppi toimii välittäjänä materiaalien ohjaamisessa oikeille toimijoille ja markkinapaikkojen kautta tapahtuvassa uudelleenkäytössä. Tämä varmistaa, että tavarat saadaan hyödynnettyä tehokkaasti paikallisessa kontekstissa, vähentäen samalla jätteen määrää ja hankintakustannuksia.

Vaikutukset

- Pienempi jätteen määrä ja vähentyneet jätehuollon päästöt
- Luonnonvarojen säästö ja ilmasto-/resurssiviisauden tukeminen
- Taloudellinen hyöty hankintojen vähentymisen ja jätteenkäsittelyn kustannusten kautta
- Materiaalien tehokkaampi hyödyntäminen ja kestävämmät palveluratkaisut arjessa

Seurantamittarit

- Kertakäyttötuotteiden käytön väheneminen (kyllä/ei, seurantaraportit)
- Ruokahävikin määrä (kg/asukas tai kg/asiakaspäivä)
- Uudelleenkäyttöön ohjattujen tavaroiden määrä (kpl/vuosi)
- Kuntien hankintojen vähähiilisyys ja kiertotalouskriteerit
- Kunnissa käytössä olevat uudelleenkäytön toimintamallit

Toimenpidekortit

Toimenpide 1: Kertakäyttöisistä tuotteista luopuminen

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Vähentää kertakäyttötuotteiden määrää, pois lukien terveys- ja turvallisuustuotteet
- Mittarit: Kyllä/ei, hankintaraportit
- Aikataulu: Jatkuva
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 2: Ruokahävikin vähentäminen

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: EU:n delegoidun päätöksen 2019/1597 velvoitteiden toimeenpano
- Mittarit: Ruokahävikkiraportit, mitatut hävikkimäärät
- Aikataulu: Vuosittainen seuranta
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 3: Käyttökelpoisten tavaroiden uudelleenkäyttö kunnan toiminnassa

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Pidentää tavaroiden käyttöikää ja vähentää hankintoja
- Mittarit: Uudelleenkäytettyjen tuotteiden määrä (kpl), paikalliseen käyttöön ohjattujen tavaroiden osuus (%)
- Aikataulu: Jatkuva
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 4: Tavaroiden ohjaaminen uudelleenkäyttöön markkinapaikkojen ja välityspalvelun kautta

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Vähentää jätteen määrää, lisätä uudelleenkäyttöä ja hyödyntää paikallisia resursseja

- Mittarit: Uudelleenkäyttöön toimitettujen tavaroiden määrä, paikallisten vastaanottajien määrä
- Aikataulu: Tarpeen mukaan
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

TEEMA 2: Kierrätysasteen nostaminen ja syntypaikkalajittelun tehostaminen

Yleistavoite

Kuntien ja Ekokympin tavoitteena on nostaa yhdyskuntajätteen kierrätysastetta, vähentää sekajätteen määrää ja tehostaa jätteen syntypaikkalajittelua tarjoamalla selkeät, toimivat ja yhdenmukaiset lajittelukäytännöt kaikille kiinteistöille.

Vaikutukset

Kiertotaloustoimien myötä odotetaan kierrätysasteen kasvavan ja sekajätteen määrän vähenevän. Toimien tavoitteena on parantaa lajittelun sujuvuutta ja vähentää jätehuollon ympäristövaikutuksia, mikä tukee myös luonnonvarojen säästämistä ja kestävästä materiaali- ja kierron vahvistumista.

Seurantamittarit

Teeman edistymistä seurataan kierrätysasteen kehityksellä, sekajätteen vuosittaisilla määrillä sekä lajittelututkimusten tuloksilla. Kiertotalousohjelman ohjausryhmä määrittelee ohjelman seurannassa käytettävän mittariston ja tarkentaa sitä tarvittaessa ohjelman toteutuksen aikana.

Seurannassa voidaan hyödyntää esimerkiksi seuraavia mittareita:

- Kierrätysaste (%)
- Sekajätteen määrä (kg/asukas/v)
- Lajittelututkimusten hyödyntäminen
- Teknologisten ratkaisujen käyttöönotto

Toimenpidekortit

Toimenpide 1: Riittävien ja sopivien keräysastioiden järjestäminen

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Tehokas lajittelu mahdollistuu
- Mittarit: Lajittelututkimusten tulokset, astioiden kattavuus ja täyttöaste
- Aikataulu: Vuosittain
- Seuranta: Vuosiraportointi
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain
-

Toimenpide 2: Jäteastioiden selkeä merkitseminen ja saavutettavuus

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Lajittelun helppous paranee
- Mittarit: Käyttäjäpalaute, merkintöjen yhdenmukaisuus
- Aikataulu: Vuosittain
- Seuranta: Auditoinnit ja kyselyt
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 3: Välineet jätteiden siirtämiseen sisä- ja ulkotilojen välillä

- Vastuutaho: Kunnat
- Tavoite: Jätteiden siirto helpottuu
- Mittarit: Välineiden saatavuus ja käyttöaste
- Aikataulu: Tarpeen mukaan
- Seuranta: Käyttäjäpalaute sekä auditoinnit, jotka toteutetaan Ekokympin jätekatosneuvontapalvelun avulla.
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 4: Lajittelutilojen riittävyys rakennus- ja korjaushankkeissa

- Vastuutaho: Kunnat
- Tavoite: Lajittelutilojen riittävyys paranee
- Mittarit: Uusien ja korjattujen kiinteistöjen lajittelutilat jätekatoksissa ja sisätiloissa
- Aikataulu: Rakennusvaiheen yhteydessä
- Seuranta: Rakennusvalvonnan raportit

- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 5: Teknologian hyödyntäminen (älyastiat, sensorit, kamerat, **itsepalveluratkaisut**)

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Uusien ratkaisujen käyttöönotto
- Mittarit: Käytössä olevien teknisten ratkaisujen määrä
- Aikataulu: Pilotoinnit vuosittain
- Seuranta: Pilottiraportit
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

Toimenpide 6: Konkreettisten tulosten säännöllinen vertailu

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Kierrätysasteen kasvu ja sekajätteen väheneminen
- Mittarit: Kierrätysaste %, sekajätteen määrä kg/asukas
- Aikataulu: Vuosittain
- Seuranta: Vuosiraportit
- Toteutuma: kyllä/ei/osittain

TEEMA 3: Jätehuollon kehittäminen

Yleistavoite

Jätehuoltoa kehitetään kokonaisuutena niin, että järjestelmä on kustannustehokas, ympäristöystävällinen ja tukee kiertotalouden tavoitteita. Kehittämistoimilla vähennetään kuljetusten päästöjä, lisätään tehokkuutta ja parannetaan paikallisten materiaalikierrojen toimivuutta.

Vaikutukset

Toimenpiteet vähentävät jätehuollon kokonaispäästöjä sekä tehostavat merkittävästi kuljetusjärjestelmiä ja käsittelymenetelmiä. Kehittämisratkaisut tuottavat myös kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä ja tukevat paikallisten resurssien hyödyntämistä.

Seurantamittarit

Edistymistä seurataan muun muassa vuosittaisilla päästöraporteilla, jätelajikohtaisilla päästömäärillä ja kustannustiedoilla. Lisäksi tarkastellaan materiaali kiertojen hyödynnettävyyttä ja erilliskeräyksen toimivuutta.

Toimenpidekortit

Toimenpide 1: Kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen kehittäminen

- Vastuutaho: Ekokymppi
- Tavoite: Kierrätysasteen nosto, kuljetusten päästövähennys, kuljetusten optimointi
- Mittarit: Jättemäärät, päästöt, kuljetustapahtumat
- Aikataulu: Jatkuva
- Seuranta: Vuosittain

Toimenpide 2: Palvelutason parantaminen pidentämällä aukioloaikoja

- Vastuutaho: Ekokymppi
- Tavoite: Aukioloaikojen vastaavuus arkielämän rytmiin
- Mittarit: Aukioloaikojen määrä, asiakastyytyväisyys
- Aikataulu: Tarpeen mukaan
- Seuranta: Vuosiraportit

Toimenpide 3: Aluekeräyspisteiden kehittäminen

- Vastuutaho: Ekokymppi
- Tavoite: Päästöjen ja kustannusten vähentäminen, kierrätysasteen parantaminen sekä kuljetusten optimointi
- Mittarit: Päästöraportit, vuosikustannukset, kierrätysaste, kuljetustapahtumat (tn/km, kpl)
- Aikataulu: Jatkuva
- Seuranta: Vuosittain

Toimenpide 4: Haravointitähteiden kompostointi paikallisesti mullaksi

- Vastuutaho: Ekokymppi
- Tavoite: Paikallinen ja vähähiilinen multatuotanto
- Mittarit: Hyödynnetty multamäärä
- Aikataulu: Vuosittain
- Seuranta: Vuosiraportit

Toimenpide 5: Jätetaksan ohjaavuuden tehostaminen

- Vastuutaho: Ekokymppi
- Tavoite: Bio- ja pakkausjätteen väheneminen sekajätteessä
- Mittarit: Lajittelututkimukset
- Aikataulu: Jatkuva
- Seuranta: Tutkimusraportit

TEEMA 4: Jätehuollon valvonnan kehittäminen

Yleistavoite

Tavoitteena on varmistaa, että kaikki kiinteistöt ja toimijat noudattavat jätehuoltomääräyksiä ja että jätevirrat ohjautuvat asianmukaisesti käsittelyyn. Valvonnan kehittäminen tukee kierrätysasteen kasvua ja vähentää ympäristöriskejä.

Vaikutukset

Valvonnan tehostaminen vähentää harmaan jätehuollon määrää, parantaa kierrätysastetta ja lisää järjestelmän läpinäkyvyyttä. Näin voidaan varmistaa, että jätehuolto toimii kokonaisvaltaisesti määräysten mukaisesti.

Seurantamittarit

Valvonnan onnistumista tarkastellaan rekisteritietojen kattavuuden, kotitalouksien lajitteluasteen ja lietteiden käsittelymäärien perusteella.

Toimenpidekortit

Toimenpide 1: Rakentamisen ja remontoinnin jätteiden informointi

- Vastuutaho: Ekokymppi, rakennusvalvonta
- Tavoite: Lajitteluasteen kasvu, asianmukainen käsittely
- Mittarit: Rekisterit, valvonta

Toimenpide 2: Kaivorekisterin ylläpito ja seuranta

- Vastuutaho: Ekokymppi, kuntien ympäristönsuojelu

- Tavoite: Asumisessa syntyvien lietteiden asianmukainen käsittely
- Mittarit: Kuljetusrekisterit

TEEMA 5: Viestintä ja vaikuttaminen

Yleistavoite

Tavoitteena on lisätä kuntien työntekijöiden, asukkaiden ja päätöksentekijöiden tietoa kiertotalouden periaatteista sekä ohjelman tavoitteista ja toimenpiteistä. Viestinnän avulla tuetaan arjen kestäviä valintoja ja vahvistetaan kiertotalouden huomioimista kuntien toiminnassa ja päätöksenteossa.

Viestinnässä hyödynnetään selkeää, kohdennettua ja monikanavaista viestintää, jotta tieto tavoittaa eri kohderyhmät mahdollisimman tehokkaasti. Erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyneiden, nuorten sekä vapaa-ajan asukkaiden tavoittamiseen.

Ympäristökasvatusta vahvistetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa, jotta kiertotalouden periaatteet ja kestävät arjen toimintatavat juurtuvat osaksi lasten ja nuorten arkea. Lisäksi digitalisaatiota hyödynnetään viestinnässä ja neuvonnassa, jotta asukkaat saavat ajantasaista tietoa jätehuollon palveluista ja lajittelusta helposti eri kanavien kautta.

Päätöksentekijöille tarjotaan säännöllistä tilanneviestintää kiertotalousohjelman etenemisestä, jotta päätöksenteko perustuu ajantasaiseen tietoon jätehuollon ja kiertotalouden kehittämisestä.

Vaikutukset

Tehokas ja kohdennettu viestintä lisää tietoisuutta kiertotaloudesta, kannustaa käyttäytymisen muutoksiin ja tukee kierrätysasteen kasvua sekä sekajätteen vähentymistä. Kampanjoiden, ympäristökasvatuksen ja monikanavaisen viestinnän avulla voidaan vahvistaa kestävää kulutusta, vähentää jätteen määrää ja lisätä luonnonvarojen säästämistä.

Seurantamittarit

Viestinnän vaikuttavuutta seurataan esimerkiksi:

- kierrätysasteen kehityksellä
- kampanjoiden osallistujamäärillä
- viestinnän tavoittavuudella eri kanavissa

- ympäristökasvatukseen osallistuvien ryhmien määrällä
- digitaalisten palvelujen ja neuvonnan käytöllä

Toimenpidekortit

Toimenpide 1: Kiertotalouden ohjelman viestintä päätöksentekijöille

- Vastuutaho: Kunnat, Ekokymppi
- Tavoite: Päätöksentekijät osaavat huomioida kiertotalouden
- Mittarit: Päätösten sisältö
- Seuranta: Kiertotalousohjelman vuosiraportti

Toimenpide 2: Kohdennetut kampanjat (esim. ruokahävikki, lajittelu)

- Vastuutaho: Ekokymppi, kunnat
- Tavoite: Käyttäjien toiminnan muutos ohjelman tavoitteiden mukaisesti
- Mittarit: Kampanjoiden kpl-määrä, osallistujamäärät
- Seuranta: Vuosiraportit

9. Seuranta, mittarit ja vastuut

Kiertotalousohjelman toimeenpano on jatkuvaa ja vaiheittaista, ja sen onnistuminen edellyttää säännöllistä seuranta, arviointia ja ohjattua kehittämistä. Ohjelma laaditaan aina kulloisellekin vaalikaudelle, ja sitä päivitetään ja tarkennetaan uuden vaalikauden käynnistyessä. Tarvittaessa päivityksiä voidaan tehdä myös nopeammassa tahdissa, mikäli lainsäädäntö, teknologinen kehitys tai alueelliset tarpeet sitä edellyttävät. Tällä varmistetaan, että ohjelma pysyy ajantasaisena ja vastaa kuntien ja Ekokymppin yhteisiin tavoitteisiin.

Raportointi toteutetaan vuosittain ja se pyritään esittämään selkeästi sekä kunnittain vertailukelpoisessa muodossa. Seurannassa huomioidaan myös ohjelman lähtötilanne, jotta kehitystä voidaan arvioida luotettavasti. Mittaristo voi sisältää sekä määrällisiä että laadullisia mittareita, kuten esimerkiksi ruokahävikin määrän kehitystä, kierrätysasteen muutoksia sekä jätehuollon kustannusvaikutuksia.

Ohjausryhmä määrittelee ohjelman seurannassa käytettävän mittariston ja huolehtii sen ajantasaisuudesta. Ohjausryhmässä on edustus kaikista kunnista, jotta seuranta ja raportointi tukevat tasapuolisesti koko alueen kehittämistä.

Raportoinnin tavoitteena on olla läpinäkyvää ja avointa myös asukkaille.

Ohjelman vuotuinen seurantaraportti kokoaa yhteen keskeiset mittarit, kuten kierrätysasteen kehityksen, jätevirtojen määrän, palveluiden saavutettavuuden, jäteasemien käyttöasteet, valvonnan tulokset sekä jätehuollon päästö- ja kustannustiedot. Raportin perusteella käydään läpi onnistumiset, haasteet ja mahdolliset muutostarpeet, joiden pohjalta tehdään tarvittavat kehittämispäätökset sekä suunnitellaan seuraavan vuoden toimenpiteet.

Seurannan tukena hyödynnetään laajaa yhteistyötä yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja kiertotaloustoimijoiden kanssa, kuten luvussa 5 kuvatussa yritys yhteistyössä.

Kunnat sitoutuvat edistämään kiertotaloutta omissa toiminnoissaan ja kehittämään palvelurakenteita yhdessä Ekokympin kanssa. Vastuut jakautuvat niin, että Ekokymppi huolehtii jätehuollon järjestämiseen liittyvistä mittareista ja raportoinnista, kun taas kunnat vastaavat oman toimintansa edistymisestä ja vaikutusten seurannasta.

10. Ohjelman vaikutukset

Kiertotalousohjelman toteutuksessa huomioidaan taloudellinen kestävyys ja kustannusvaikutukset. Ohjelman toimeenpanon taloudellisia vaikutuksia seurataan Ekokympillä ja alueen kunnissa osana ohjelman raportointia. Tavoitteena on, että kiertotalouden kehittäminen tapahtuu kustannustehokkaasti ja vaiheittain sekä tukee alueen kestävää taloutta ja resurssiviisasta toimintaa.

Teknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön vaiheittain, jotta niiden taloudelliset vaikutukset voidaan arvioida huolellisesti ennen laajempaa käyttöönottoa.

Ohjelman toteutus parantaa materiaalikiertoa ja vähentää jätehuollosta aiheutuvia päästöjä koko alueella. Se tukee kuntien ilmasto- ja resurssiviisautavoitteita esimerkiksi vähentämällä hiilijalanjälkeä, lisäämällä kierrätettävien materiaalien osuutta ja tehostamalla jätehuollon logistiikkaa. Kiertotalouden edistäminen vahvistaa alueen elinvoimaa ja taloudellista kestävyyttä luomalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia kierrätykseen ja uusiomateriaalien hyödyntämiseen.

Ohjelma lisää tietoisuutta jätehuollon merkityksestä, helpottaa kierrätystä arjessa ja parantaa elinympäristön laatua. Yritykset hyötyvät uusista liiketoimintamahdollisuuksista, kustannussäästöistä ja vahvemmassa ympäristövastuullisuudesta, samalla kun yhteistyömahdollisuudet julkisen sektorin kanssa lisääntyvät. Ympäristön ja ilmaston kannalta ohjelma vähentää päästöjä, tehostaa materiaalien käyttöä ja tukee hiilineutraaliustavoitteita. Kuntien taloudelle se tarjoaa säästöjä jätehuollon tehostumisen kautta ja lisää alueen houkuttelevuutta investointikohteena. Henkilöstölle ohjelma tarjoaa osaamisen kehittämistä, työkuorman keventymistä ja motivaation vahvistumista kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa.

11. Hyväksymisprosessi ja ohjelman päivitys

Ohjelma hyväksytään osana kuntien virallista päätöksentekoa ja Ekokympin hallituksen käsittelyä, varmistaen yhteisen näkemyksen ja sitoutumisen toteutukseen.

Kiertotalousohjelma on voimassa vuoteen 2030 saakka tai siihen asti, kunnes uusi kiertotalousohjelma hyväksytään. Ohjelma ei itsessään muodosta erillistä investointiohjelmaa, vaan sen avulla kehitetään ja seurataan olemassa olevia toimintoja, yhteistyötä sekä kiertotalouden käytäntöjä Ekokympin ja kuntien välillä.

Ohjelman toteutukseen liittyviä taloudellisia vaikutuksia ja mahdollisia investointeja seurataan osana ohjelman yhteistä mittaristoa ja raportointia.

Ohjelman päivitys tehdään vähintään valtuustokausittain, mutta myös tarvittaessa, mikäli lainsäädäntö, EU-vaatimukset tai paikalliset strategiat muuttuvat. Päivityksissä huomioidaan uusimmat kiertotalouden käytännöt, teknologinen kehitys sekä kuntalaisten ja sidosryhmien palautteet, jotta ohjelma pysyy ajantasaisena ja vaikuttavana.